

КОБИШ ІВАН АНДРІЙОВИЧ

курсант 3 навчальної групи 2 курсу Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Соціальний захист військовослужбовців є одним із фундаментальних обов'язків держави, що набуває особливої значущості в умовах масштабної мобілізації та тривалого збройного протистояння. Рівень соціальних гарантій безпосередньо впливає на готовність громадян до несення служби, довіру суспільства до держави та здатність України утримувати кваліфікований особовий склад у лавах силових структур [5]. Попри існування розгалуженої нормативної бази, практика свідчить про системні вади у механізмах реалізації задекларованих прав і гарантій [9].

Конституція України гарантує кожному громадянину право на соціальний захист (ст. 46), а також встановлює обов'язок держави забезпечувати захист суверенітету і територіальної цілісності (ст. 17) [1]. Основним спеціальним актом у цій сфері є Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», який визначає перелік пільг, виплат і гарантій для осіб, що проходять військову службу [2]. Водночас аналіз правозастосовної практики свідчить про суттєві розриви між задекларованими нормами та їх реалізацією в умовах воєнного стану [5].

Особливої гостроти набула проблема захисту соціальних прав мобілізованих військовослужбовців. Тищенко О.В. зазначає, що механізм збереження доходів і соціальних гарантій мобілізованих працівників є недостатньо врегульованим на законодавчому рівні [6]. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» не містить вичерпних норм щодо компенсації втраченого заробітку, збереження трудового стажу та гарантій зайнятості після демобілізації [3]. Це породжує соціальну напруженість і негативно впливає на мотивацію до проходження служби.

Значною проблемою залишається соціальне забезпечення військовослужбовців з інвалідністю та членів сімей загиблих. Труфанова Ю. та Майка Н. встановили, що система виплат і допомоги зазначеним категоріям осіб характеризується бюрократичною складністю, затримками та недостатнім рівнем фінансування [7]. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» надає органам виконавчої влади розширені повноваження у сфері соціального забезпечення, однак практика їх реалізації залишається непослідовною [4].

Ковальський В.В. виокремлює три ключові принципи, на яких має будуватися ефективна система соціального захисту військовослужбовців: соціальна справедливість, гарантованість та прозорість [5]. Однак аналіз чинного законодавства та матеріалів профільних конференцій за участю Міністерства оборони України і Міністерства внутрішніх справ України (2023–2025 рр.) свідчить, що жоден із зазначених принципів не реалізований повною мірою [9]. Навчальні посібники з військового права Національного університету оборони України також фіксують системні прогалини у механізмах реалізації соціальних гарантій [8].

З метою вдосконалення системи соціального захисту військовослужбовців пропонується: по-перше, кодифікувати законодавство у сфері соціального захисту військовослужбовців шляхом прийняття єдиного систематизованого акта; по-друге, запровадити прозорий цифровий реєстр отримувачів соціальних виплат і статусів з можливістю он-лайн моніторингу [5]; по-третє, внести зміни до Закону «Про військовий обов'язок і військову службу» щодо повного збереження трудових прав мобілізованих [3][6]; по-четверте, спростити адміністративні процедури призначення виплат пораненим та членам сімей загиблих [7].

Таким чином, система соціального захисту військовослужбовців в Україні потребує комплексного реформування на засадах соціальної справедливості, гарантованості та прозорості [5]. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню соціальної захищеності особового складу, зміцненню морального духу та боєздатності Збройних сил і силових структур України [8][9].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 р. № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12>.
3. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 р. № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>.
4. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.
5. Ковальський В.В. Принципи соціального захисту військовослужбовців // Науковий вісник УжНУ. 2025.
6. Тищенко О.В. Проблеми захисту соціальних прав мобілізованих працівників. 2025.
7. Труфанова Ю., Майка Н. Соціальний захист військовослужбовців в умовах воєнного стану. 2023.
8. Навчальні посібники з військового права / Національний університет оборони України.
9. Матеріали конференцій за участю Міністерства оборони України та Міністерства внутрішніх справ України (2023–2025 рр.).

КОЗАЧОК ВЕРОНІКА ІГОРІВНА

курсант Національна академія внутрішніх справ

ПОШТАРЕНКО ІННА ВАЛЕРІЙВНА

доктор філософії в галузі права, доцент кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПРОТИДІЇ ДИВЕРСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасних умовах збройної агресії проти України та зростання гібридних загроз питання забезпечення державної безпеки набуває особливої ваги. Важливе місце у системі суб'єктів забезпечення національної безпеки займає Національна поліція України, діяльність якої спрямована на охорону прав і свобод людини, протидію злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також участь у реалізації заходів щодо захисту державних інтересів. Відповідно до положень Закон України «Про Національну поліцію», поліція виконує широкий спектр функцій, серед яких важливе значення має участь у забезпеченні державної безпеки [1].

У контексті сучасних викликів особливого значення набуває протидія диверсійній діяльності, яка спрямована на підриг обороноздатності, економічної стабільності та функціонування критичної інфраструктури держави. Кримінально-правова характеристика диверсії визначається статтею 113 Кримінального кодексу України, яка передбачає відповідальність за вчинення дій з метою ослаблення держави, зокрема шляхом вибухів, підпалів чи інших небезпечних дій [2]. У цьому контексті Національна поліція відіграє ключову роль у виявленні, припиненні та розслідуванні відповідних кримінальних правопорушень.

Одним із основних напрямів діяльності поліції є здійснення оперативно-розшукових заходів, спрямованих на виявлення осіб, причетних до диверсійної діяльності. Працівники поліції здійснюють збір інформації, аналіз оперативної обстановки, виявляють канали фінансування та зв'язки між учасниками злочинної діяльності. Особливу роль у цьому процесі відіграють підрозділи кримінальної поліції та кіберполіції, які забезпечують протидію сучасним формам диверсій, у тому числі пов'язаним із використанням інформаційних технологій [3]. Важливим аспектом діяльності Національної поліції є взаємодія з іншими правоохоронними органами та суб'єктами сектору безпеки і оборони. Насамперед йдеться про співпрацю з Службою безпеки України, яка здійснює контррозвідувальну діяльність і відіграє